

**Koninklijk Instituut voor Taal-, Land- en Volkenkunde,
Reuvensplaats 2, 2311 BE Leiden**

Interview with mr: Robert Samuel Bosari

Transcriptic summary

[00:00] Mijn naam is Robert Samuel Bosari. Ik ben geboren op 7 januari, in Paramaribo. Mijn vader is naar Paramaribo gegaan om het propedeusegedeelte van de geneeskundige school te volgen. Toen ik en mijn broer zijn geboren kon hij zijn studie niet meer betalen. Mijn vader was een van de eerste Javaanse verpleegkundige in Paramaribo. Hij heeft later ook in Commewijne gewerkt. Toen ik vijf jaar was zijn mijn ouders gescheiden. Toen moest ik naar Leliëndaal, in het tehuis. In Paramaribo woonde ik aan de Wilhelminastraat, ik was vrij ondeugend en speelde veel met de Creoolse jongens in de buurt. Het was voor mij een verassing toen ik in Leliëndaal alleen maar Javaanse en Indiase kinderen zag. En in Paramaribo kenden wij geen kampungs. Selametans en idul fitr waren voor mij allemaal nieuw. Ik leefde intern, ik ging naar school en zondag naar de kerk. Soms ging ik naar Mariënborg of Alkmaar, maar verder was het vrij geïsoleerd. [05:40] Creativiteit ontdekte ik al heel vroeg. Ik kon tekenen, boetseren, en met de zaag wat dingen doen. Ik kon aardig zingen en toneelspelen was geen probleem. Het was wel zwaar, we hadden al heel vroeg een dagtaak. We hebben het meisjeshuis gebouwd. Mijn eerste tekenwedstrijd was een landelijke wedstrijd en ik won de eerste plaats. Toen ik klaar was met de ulo wilde ik naar de kunstacademie. Mijn eerste leraar was Jules Chin A Foeng. Ik was net 16 toen ik ben weggelopen van het internaat. In 1970 heb ik de eerste Surinaamse schildersprijs gewonnen. Venitiaan zat in de jury, ik kreeg van hem ook wiskunde. [10:03] Ik kon een maand in Venezuela, Caracas stage lopen. Wij Surinaamse kunstenaars hadden de doelstelling om in Suriname te blijven. We wilden dat Suriname onafhankelijk werd en we zaten in een socialistische beweging. In 1972 kwam ik toch in Nederland terecht. In Rotterdam deed ik de kunstopleiding. Omdat ik het niveau van schilderkunst niet hoog genoeg vond ben ik overgestapt naar beeldhouwen. Fotografie was mijn bijvak. Bij Hoogwerff Eikelboom Fotografie in Den Haag heb ik gewerkt. In 1979 ben ik in Lelystad komen wonen. Ik heb les gegeven op het Centrum voor Kunstzinnige Vorming. [15:12] In 1984 was ik coördinator

voor beeldende kunst bij het ministerie van Onderwijs in Suriname. Ik deed dus beeldende kunst, kunstnijverheid, en monumentenzorg. Het was een periode van schaarste, je moest voor alles in de rij staan. Ik ben teruggekomen en ik kon meteen weer in Lelystad beginnen. Ik heb lesgegeven in beeldende kunst Suriname, in Nunspeet, Dronten, Almere en Hardewijk. [20:00] Ik ben mijn stijl nog aan het ontwikkelen. Ik maak tekeningen, schilderijen, aquarellen, beelden in brons en was. Ik ben geïnspireerd door de kunst van de marrons, de kunst van de Indianen, en die van de Javanen, zoals wayang kulit. Je moet ergens je roots vinden. Ik kan heel weinig Javaans praten, alleen het ngoko. Negerengels en Nederlands spraken we het meest. Als kunstenaar laat ik me beïnvloeden door verschillende bevolkingsgroepen. Daarnaast laat ik me beïnvloeden door grote kunstenaars zoals Paul Cezanne, Picasso, Karel Appel, Van Gogh en Gauguin. Ik ga veel naar musea om kunst te bekijken. Het impressionisme vind ik een belangrijke stroming, omdat er vernieuwingen in de moderne kunst waren. [25:13] Ik ging naar Varenkamp om boeken te kopen. Ik maakte muurschilderingen voor Chinese winkels. Ik zat vroeger ook bij Beeldende Kunstenaars regeling. Ik heb in Cayenne Frans Guyana geëxposeerd, in het kader van een soort carifesta. Hetzelfde hebben we in Guadeloupe gedaan. Tijdens mijn stage in Caracas heb ik lithografie gedaan. [30:52] In 1970 is de Nationaal Instituut voor Kunst en Cultuur opgezet door Chin A Fong. Het is nu de Academie voor hoge kunst en cultuur onderwijs, een overheidsinstituut aan de waterkant. Ik was 16 toen ik al moe was van het kindertehuis. Ik wilde graag kunstenaar worden, of het nou wel of niet inkomsten zou werven. Ik wist niet wat opvoeding was, ik moest zelf ontdekken. Die overlevingsdrang heb ik nog steeds. [35:41] In Paramaribo heb je een multiculturele samenleving hebt. Je karakter, je zeden en gewoonten, je manier van leven is niet meer des Javaans. Het is een mengeling. Voel ik me thuis in Suriname of in Nederland? In geen van beide landen voel ik me eigenlijk thuis. Ik vind het prettig om vrijheid te hebben. [40:03] Ik hoef niets te bezitten, als ik mijn kunst maar heb. Als ik zeventig of tachtig bent wil ik een grote eenmansexpositie. Mijn doel is dat er een boekwerk komt, met wat ik in mijn leven heb gedaan. Ik heb geëxposeerd in voor Sporen in de Kunst, maar ook in Lelystad, Dronten en Almere. [45:24] Dit is het gebouw in Leliëndaal, wat onder monumentenzorg staat. Het is al gebouwd in de koloniale tijd, door slaven. Later heeft de EBG het opgekocht. Ik verwerk zo mijn jeugd in mijn kunst, het is een soort therapie. Ik heb twee kinderen. [50:59] Ik zat in de socialistische beweging. Ik was ambtenaar bij de Centrale Bureau voor Burgerlijke stand. In 1972 heb ik een ticket naar Nederland geboekt, het was puur gevoelsmatig en intuïtief. Ik had wel een vriendin, maar wilde niet trouwen. [54: 48] Na mijn studie ben ik in Den Haag getrouwd met een Javaanse vrouw. Maar ik denk dat beeldende kunst mijn relatie is, vrouwen komen op de tweede plaats. [59:28] In Suriname dachten we dat Nederlandse kunstenaars heel progressief, kritisch en een beetje provoactig waren. Maar toen ik hier kwam was het een saaie boel. Ik wilde kunst maken die politiek gelinieerd wad. Ik was met kunst bezig zoals de Russische kunstenaars in die periode. Ook was ik geïnteresseerd in filosofie en las boeken over Hegel en Sartre. Ik luisterde ook naar klassieke muziek, Bach en Beethoven. Nu lees ik Krishna Bolti, en over Suriname van Aniel Ramdas, Samwel en Amatmoekrim. [01:05:21] Ik voel me meer een mondiale kunstenaar, dan iemand die gericht is op een gebied. In Suriname organiseerde ik al activiteiten voor leeftijdsgenoten, zoals voetballen, muziek maken en dansparty's. In Lelystad was ik voorzitter van Culturale. Mijn uiterlijk maakt niet uit, ik heb een idee en dat moet vorm krijgen. [01:10:01] Kunstzinnig kijken is anders. Je kijkt naar een vorm, en die vorm krijgt een betekenis en bestaat uit verschillende elementen. Zuiverheid is in leegte gehuisvest, wanneer ik mijn bagage loslaat. [01:16:26] Toen ik in Nederland kwam woonde ik bij familie en bij kennissen. Het was een zwerversbestaan. In 1973 kwam ik in Rotterdam bij een collega Rene Tosari, daar ontstond mijn eerste vriendschap. We gingen vaak naar de Bijlmer, waar

veel studenten woonden. Dat was de voedingsbodem voor veel discussies over Suriname. Javanen zitten ook in Madagascar. Mijn interesse in Javanen is begonnen toen ik hier in Lelystad was. Ik ging vaak naar de Koninklijke Bibliotheek. [01:20:11] Ik heb zelfs een soort scriptie gemaakt en heb lezingen verzorgd. Tussen de dertig en veertig kwam dat gevoel van identiteit, omdat ik hier was als niet-blanke. Het laatste kunstwerk dat ik heb gemaakt is het beeld in Suriname. [01:29:22] Ik heb ook op de Rietveldacademie, de Pedagogisch didactische school gezeten. Toen ik hier kwam wilde ik een bekend kunstenaar worden. Ik maak wayang-achtige beelden. Als jongen hoorde ik op Visserszorg zaterdags gamelenmuziek. Als ik naar mijn oma op Bakdam ging, en er was een besnijdenisfeest bijvoorbeeld, zat ik de hele nacht met mij oma en hoorde ik de muziek. Dat is mijn inspiratiebron.

[00:00] Ik werk tweedimensionaal en driedimensionaal. Ik gebruik verschillende technieken: olieverf, eitempera, en aquarel. Dat zijn dus de, zeg maar, technieken. Onderwerp zijn verschillend en vormen ook. Ik werk meestal kleinschalig, en dan laat ik het in brons gieten. De rechteroever van Commewijne verval. [04:50] De sluizen waren in de tijd van de plantages een verbinding tussen het vruchtbare land en de zee. Als ik een kunstwerk van een sluis zou kunnen maken als symbool van het verval van zo'n district zou dat schitterend zijn. Als je studeert groei je horizontaal, als de horizontale groei vruchtbaar wordt dan ga je verticaal groeien. Je kan ook driedimensionaal groeien. [10:00] In Suriname hebben we ook anatomie geleerd. In aquarel ben ik het sterkst. [14:57] Ik ben 's morgens meteen met kunst bezig. Overdag eet ik warm. Ik kook zelf of ik ga naar een vegetarisch restaurant. Af en toe sport ik, hardlopen, om uit te waaien in de natuur. 's Avonds computer ik, of kijk ik educatieve tv-programma's. Het is hard werken en schilderen is een discipline waar geduld voor nodig is. [20:00] Ik wilde iets naar de gieter brengen, maar er rammelde iets aan mijn auto. Ik heb een jaarlang elke week een glas water met een bloemetje in mijn kamer gezet voor mijn moeder. Mijn moeder is begraven aan de Mariusrust, ik wil een kunstwerk maken van mozaïekjes in een sarcofaagachtige vorm. [24:54] De verwachting is dat je je vak goed beheerst en dat je met vernieuwingen bezig bent. Een van de belangrijkste punten is verandering en vernieuwing in je werk. Dan kan aan de hand van een lijn zijn, een vorm, en een compositie. Voldoening krijg ik als in het werkstuk zowel techniek, handeling, uitvoering en uitstraling tot een geheel zijn gekomen. De kwaliteit van een kunstwerk is verbonden aan je groei, bewustwording en je zienswijze. Klaas Hubbels maakt alleen maar kannen en theepotten. Tahir een Japanse kunstenaar was beeldhouwer. [29:15] Behalve het maken van het product, heeft lesgeven ook te maken met het begeleiden van mensen en het meegeven van de passie, stimulans en gevoel van blijdschap. Ik laat leerlingen vrij in het proces van maken. We hebben wel een voor- en een nabespreking. Administratieve kanten en haat en nijd onder collega's zijn mindere kanten. Ieder mens heeft creativiteit ingebouwd, de een ontwikkelt het wel en de ander niet. Soms denken mensen dat ik uit Indonesië kom, ik kom gewoon uit Suriname. Ik zeg wel dat ik Javaan ben. Ik ben bescheiden, gastvrij, rustig, ga lachend door het even en als ik me druk maak uit ik me niet. In Indonesië deed men veel handvaardigheid, Javanen deden in Suriname ook vlechtwerk. [35:49] Het is altijd maar een kleine groep die iets kan organiseren. Omdat je in een ander land woont, zoek je contact bij elkaar, maar contact verval ook op den duur. Het eten is wat mensen samenbrengt. Ik heb ook grote familie, maar we komen ook heel weinig bij elkaar met feesten. [40:04] Waarom houden we ons vast aan een principe van wie of wat een Javaan moet zijn, ik denk dat het belangrijk is van wat voor mens je bent. En deel van je mens-zijn bestaat uit Javaan-zijn, het geboren zijn in Suriname, in Nederland, of uit een gemengd huwelijk. Het is een klein onderdeel, maar het wordt opgeblazen. Het heeft te maken met het poldermodel en het

calvinisme. Politiek in de Tweede Kamer is inhoudelijk slap. Blijf bij jezelf, zoek uit wat je kwaliteiten zijn. Als je houvast hebt, kun je keuzes maken en richting bepalen. [45:14] We moeten kinderen niet onderschatten. [50:00] Ik heb zoveel mogelijk geprobeerd mezelf te blijven, mezelf te zijn. Het is een gave om je slachtofferrol te accepteren. Trots is ook dat je probeert zo onopvallend door het leven te gaan. Gevoelsmatig ben je trots, maar je zegt het niet.
